

MODEL ZAKONA O PRAVNOJ POMOĆI

Vladimir V. Vodinelić
Srećko Kosanović • Saša Gajin

Swedish Helsinki Committee

for Human Rights

CENTAR ZA UNAPREĐIVANJE PRAVNIH STUDIJA

BIBLIOTEKA
• REAGOVANJA •

10

UREDNIK
PROF. DR JOVICA TRKULJA

Objavljivanje ove knjige pomogao je
ŠVEDSKI HELSINŠKI KOMITET ZA LJUDSKA PRAVA

Swedish Helsinki Committee

for Human Rights

Izdavač:
CENTAR ZA UNAPREĐIVANJE PRAVNIH STUDIJA
Andre Nikolića 29, 11000 Beograd
Tel: 3064 571, Fax: 3064 551
E-mail: cups@cups.org.yu, www.cups.org.yu

Za izdavača: prof. dr Vladimir V. Vodinečić
Prevodilac: Ana Knežević
Priprema i štampa: „Dosije“, Beograd
Tiraž: 500 primeraka
ISBN 86-7546-021-X

MODEL ZAKONA O PRAVNOJ POMOĆI

Vladimir V. Vodinelić
Srećko Kosanović • Saša Gajin

Beograd
2005

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

347.921.8(497.11)(094.5.041) 343.121.4(497.11)(094.5.041)
342.722(497.11)(094.5.041)

ВОДИНЕЛИЋ, Владимир В.

Model Zakona o pravnoj pomoći / Vladimir V. Vodinelić,
Srećko Kosanović, Saša Gajin ; [prevodilac Ana Knežević]. –
Beograd : Centar za unapređivanje pravnih studija, 2005
(Beograd : Dosije). – 36, 37 str. ; 20 cm. – (Biblioteka
Reagovanja ; 10)

Nasl. str. prištampanog prevoda: Legal Aid Model Act. –
Uporedo srp. tekst i engl. prevod. – Oba teksta štampana
u međusobno obrnutim smerovima. – Tiraž 500.
ISBN 86-7546-021-X

а) Правна помоћ неуким странкама – Србија –
Законски прописи
COBISS.SR-ID 127182348

SADRŽAJ

Model Zakona o pravnoj pomoći	7
I. Opšte odredbe	15
II. Značenje zakonskih izraza	18
III. Načela vršenja poslova pravne pomoći	20
IV. Način rada u pružanju pravne pomoći	21
V. Pravo na pravnu pomoć	24
VI. Organizacija službe pravne pomoći u organima javne vlasti	28
VII. Zaštita podataka	31
VIII. Finansiranje delatnosti i naknada	32
IX. Evidencija	33
X. Kaznene odredbe	34
XI. Nadzor	35
XII. Prelazne i završne odredbe	35

MODEL ZAKONA O PRAVNOJ POMOĆI

Model zakona o pravnoj pomoći Centra za unapređivanje pravnih studija utemeljen je u ideji da pravo na pravnu pomoć spada u red osnovnih ljudskih prava garantovanih najvišim pravnim standardima Saveta Evrope i Evropske unije. Sadržinu ovog prava prvenstveno opredeljuju zahtevi pojedinca koji se nalazi u postupku pred organom javne vlasti i koji se odnose na pravo na obaveštenje i pravni savet, pravo na prevodenje, odnosno tumačenje, pravo na kontakt s braniocem ili drugim licem, kao i pravo na advokata, odnosno drugog punomoćnika. Prema shvatanju autora Modela zakona, ovako određeno pravo na pravnu pomoć pripada svakom licu, bez obzira na njegovo lično svojstvo, u postupku u kojem se odlučuje o njegovom pravu, obavezi ili interesu zasnovanim na zakonu i to pred bilo kojim organom javne vlasti u zemlji. Na ovim organima javne vlasti, u koje su svrstani ne samo državni organi, već i sve organizacije koje vrše javna ovlašćenja, leži pozitivna obaveza da obezbede licu pravnu pomoć u skladu sa zakonskim pravilima.

Uslovi pod kojima lice može ostvariti pravo na pravnu pomoć pred organima

javne vlasti predstavlja osnovni deo teksta Modela zakona. Međutim, Model sadrži i druga pravila kao što su ona koja se odnose na uslove pod kojima oni koji ne spadaju u organe javne vlasti mogu da ponude pojedincima usluge pravne pomoći, pravila o načinu rada i organizacionim pitanjima vršenja usluga pravne pomoći, finansiranju pravne pomoći i određivanju naknade za pružene usluge pravne pomoći, pravila o odgovornosti i evidenciji pružaoca usluga pravne pomoći i druga koja su u uvodnom tekstu pomenuta.

U skladu sa savremenim tendencijama u oblasti pružanja pravne pomoći, Model zakona se bavi šire shvaćenim pojmom pravne pomoći. On obuhvata ne samo aktivnosti koje najdirektnije doprinose ostvarivanju usluga u ovoj oblasti, već i sve one delatnosti od kojih zavisi potpuno ostvarivanje pravnih interesa zainteresovanih lica. Tako određenom pojmu odgovara i veći broj subjekata koji, svaki u svom domenu rada, obavljaju određene poslove u sferi pravne zaštite. Proširuje se i nadležnost, a prema vrsti subjekata i delatnosti, određuju uslovi postupanja i način rada.

Radi ostvarivanja prava na pravnu pomoć, zakonom se uređuju radnje koje imaju karakter doprinosa u ostvarivanju i zaštiti osnovnih prava i sloboda, određuju korisnici i vršioci ovih poslova, način rada, oblici pravne pomoći, evidentiranje i zaštita podataka iz ovih postupaka, finansiranje i nadzor nad obavljanjem poslova iz regulisanog domena.

Pravna pomoć, po ovom modelu zakona, označava sve vidove profesionalne, odnosno stručne aktivnosti, u cilju zaštite pravnih interesa korisnika pravne pomoći. Poslove pravne pomoći vrše državni organi i drugi organi javne vlasti, stručne, naučne i obrazovne ustanove, nevladine organizacije, sindikati i druge društvene organizacije. Na poslovima pravne pomoći rade ovlašćena lica u organima javne vlasti čija je dužnost da pruže pravnu pomoć, dok su stručna lica ona koja pružaju pravnu pomoć u stručnim, naučnim i obrazovnim ustanovama, nevladinim organizacijama i društvenim organizacijama različitog profila. Korisnici pravne pomoći su pojedinci, grupe građana, privredni i neprivredni subjekti, organizacije i ustanove kojima se na taj način obezbeđuje zaštita interesa zasnovanih na zakonu.

Prema Modelu zakona, pravnu pomoć pružaju organi javne vlasti kao deo svoje redovne delatnosti, a na tim poslovima rade lica koja su diplomirani pravnici, s položenim stručnim ispitom. Stručne, naučne i obrazovne ustanove, nevladine i određene društvene organizacije mogu obavljati te poslove kao osnovnu, sporednu ili povremenu delatnost, a mogu biti angažovani samo diplomirani pravnici. Korisnici usluga imaju pravo na pravnu pomoć, koja im se pruža bez obzira na nacionalno poreklo, rasu, jezik, veru, političko uverenje, pol, zdravstveno stanje, invaliditet, državljanstvo, prebivalište ili lično svojstvo. Time se ustanovljava zabrana diskriminacije u odnosu na sve korisnike usluga iz ove oblasti.

Modelom zakona istaknuti su u prvi plan principi u vršenju poslova pravne pomoći. Ovlašćeno, odnosno stručno lice mora se pridržavati profesional-

nih principa, i u radu postupati pravilno i blagovremeno, poštujući dostojanstvo korisnika.

Ono mora raditi savesno i odgovorno, služiti se dozvoljenim sredstvima i poštovati standarde za aktivnosti koje se preduzimaju. Samostalno je u radu i treba da postupa u skladu sa sopstvenim uverenjima i opravdanim interesima korisnika.

U regulisanju načina rada, polazi se od toga da se pravna pomoć može pružati samo na zahtev korisnika, osim ako drugačije nije određeno zakonom. Zahtev je prihvatljiv ukoliko su vrsta posla i način njegovog izvršavanja u skladu sa zakonskim propisima. Određene su situacije kada se zahtev za pravnu pomoć ne može odbiti, kao i opravdani razlozi za njegovo nepružanje.

Zakonskim odredbama regulišu se osnovna pitanja organizacije poslovia pravne pomoći. Organi javne vlasti imaju obavezu da odrede ovlašćeno lice, ili formiraju službu za njeno pružanje. Mesto i vreme kontakta se, takođe, moraju odrediti, uz ispunjenje određenih administrativnih uslova koji prate rad na tim poslovima. Ustanovljavaju se evidencije preduzetih radnji i internih zaduženja, a korisnik ima pravo na informacije o vrstama pravne pomoći koja mu se može pružiti, načinu na koji se ostvaruje i neophodnim uslovima. Organi javne vlasti su obavezni da jednom godišnje ažuriraju informator o radu ovlašćenog lica ili službe, a da bitne informacije o promenama u svom radu učine dostupnim bez odlaganja. Korisniku pravne pomoći se na njegov zahtev obezbeđuju ove informacije. Podaci o radu ne smeju se prezentirati u vidu reklamnih i propagandnih poruka, a zabranjeno je nelojalno postupanje u odnosu na druge subjekte koji vrše poslove iz regulisanog do-

mena. Organi javne vlasti samostalno organizuju rad na ovim poslovima, odlučuju o broju lica na radu i najbitnijim pitanjima koja se odnose na način postupanja. Radi ostvarivanja potpunijih efekata u radu, predviđa se mogućnost ostvarivanja različitih oblika poslovne saradnje između onih koji se bave zaštitom pravnih interesa građana.

Podaci koji se tiču stranke, predmeta i postupka imaju karakter poverljivih, pa ne mogu biti neovlašćeno prezentirani, osim ukoliko stranka sama tako ne odredi ili je to neophodno radi sprečavanja, gonjenja i kažnjavanja krivičnih dela koje se gone po službenoj dužnosti, odnosno, radi zaštite pretežnijih interesa službenih i ovlašćenih lica, kao i njihovih saradnika.

Materijalna sredstva za rad na poslovima pravne pomoći obezbeđuju se iz budžeta ili iz sopstvenih prihoda vršilaca ovih poslova. Sredstva za rad ovlašćenih lica, odnosno službi u organima javne vlasti, moraju se namenski opredeliti. Vršioци poslova u organima javne vlasti mogu naplaćivati za svoj rad naknadu u skladu s prethodno utvrđenom tarifom, a ona ne može biti veća od iznosa utvrđenih Tarifom o nagradama i naknadi troškova za rad advokata. Vršioци poslova pravne pomoći koji nisu organi javne vlasti vrše radnje pravne pomoći bez naknade.

Modelom zakona propisuju se kao prekršaji određeni postupci aktera ove delatnosti, kojima se dovede u pitanje najznačajnije vrednosti regulisanog domena i predviđa izricanje novčanih kazni. Dosađajni propisi u oblasti pravne pomoći nisu sadržali kaznene odredbe za nezakonito postupanje. Ovde su kažnjiva sva postupanja koja su u direktnoj suprot-

nosti s pravilima, zabranama i ograničenjima propisanim zakonom.

Model zakona o pravnoj pomoći sačinio je stručni tim Centra za unapređivanje pravnih studija u sastavu: prof. dr Vladimir Vodinelić, dr Srećko Kosanović i mr Saša Gajin. Štampanje Modela zakona o pravnoj pomoći omogućio je Švedski helsinški komitet za ljudska prava.

novembar 2005.

Dr Srećko Kosanović

MODEL ZAKONA O PRAVNOJ POMOĆI

I. OPŠTE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1.

Radi ostvarivanja prava na pravnu pomoć, ovim zakonom uređuje se uslovi za pružanje pravne pomoći, radnje i oblici pravne pomoći, vršioци poslova pravne pomoći i korisnici pravne pomoći, načela vršenja poslova pravne pomoći, način rada u pružanju pravne pomoći, organizacija službe pravne pomoći u organima javne vlasti, zaštita podataka, finansiranje delatnosti pravne pomoći i naknada za pravnu pomoć, evidencija vršioca i poslova pravne pomoći i nadzor nad sprovođenjem zakona.

Radnje pravne pomoći

Član 2.

Pravna pomoć obuhvata:

- davanje obaveštenja i pravnih saveta;
- sačinjavanje podnesaka;
- prevođenje i tumačenje;
- sastavljanje isprava;
- zastupanje pred sudovima i drugim organima javne vlasti i
- izradu normativnih akata.

Korisnik pravne pomoći

Član 3.

Korisnik usluga pravne pomoći je svako lice kome se pruža pravna pomoć u skladu sa ovim zakonom.

Vršioци poslova pravne pomoći

Član 4.

(1) Poslove pravne pomoći vrše državni organi i drugi organi javne vlasti, stručne, naučne i obrazovne ustanove, nevladine organizacije, političke stranke, sindikati i druge društvene organizacije.

(2) Delatnost advokata i advokatskih pripravnika u pružanju pravne pomoći uređuje se posebnim zakonom.

Postupci u kojima se pruža pravna pomoć

Član 5.

Korisnicima pravne pomoći pravna pomoć pruža se u postupcima u kojima se ostvaruju i štite njihova prava i na zakonu zasnovani interesi.

Pravna pomoć organa javne vlasti i drugih lica

Član 6.

(1) Poslovi pravne pomoći vrše se kao redovna delatnost državnih i drugih organa javne vlasti.

(2) Ostala lica mogu obavljati poslove pravne pomoći ako ispunjavaju neophodne uslove određene zakonom.

Pravna pomoć kao osnovna, sporedna ili povremena delatnost i uslovi za njeno obavljanje

Član 7.

(1) Stručne, naučne i obrazovne ustanove, nevladine organizacije, političke stranke, sindikati i druge društvene organizacije, obavljaju poslove pravne pomoći kao svoju osnovnu, sporednu ili povremenu delatnost.

(2) Stručne poslove pravne pomoći u organizacijama iz stava 1. ovog člana mogu obavljati samo diplomirani pravnici, pružajući obaveštenja i savete.

(3) Oblike i radnje pravne pomoći koje pružaju organizacije iz stava 1. ovog člana utvrđuje organizacija svojim planom i programom.

*Uslovi za obavljanje stručnih poslova u
organima javne vlasti*

Član 8.

Stručne poslove pružanja pravne pomoći u organima javne vlasti mogu obavljati službena lica koja su diplomirani pravnici, s položenim stručnim ispitom.

Pružanje pravne pomoći od strane stručnih lica

Član 9.

Na poslovima pravne pomoći, kad je to određeno zakonom, mogu raditi samo stručno osposobljena lica.

Oblici pravne pomoći

Član 10.

Pravna pomoć pruža se kao usluga bez novčane naknade (besplatna pravna pomoć) ili kao usluga uz novčanu naknadu (plaćena pravna pomoć).

Zabrana diskriminacije

Član 11.

(1) Korisniku pravne pomoći pravna pomoć pruža se bez obzira na njegovo nacionalno, odnosno etničko poreklo, rasu, boju kože, jezik, versko ili političko uverenje, pol, polni identitet, seksualnu orijentaciju, zdravstveno stanje, invaliditet, državljanstvo, prebivalište ili drugo lično svojstvo.

(2) Neće se smatrati diskriminacijom na ovom ili drugim zakonima zasnovane mere udovoljavanja opravdanim interesima lica koja dele određena lična svojstva, a posebno obezbeđivanje prava na besplatnu pomoć advokata licima lošeg imovnog stanja, obezbeđivanje usluga prevođenja, odnosno tumačenja licima koja ne razumeju jezik na kome se vodi postupak, kao i licima koja ne mogu da prate postupak bez tumača, kao i mere posebne pažnje, uključujući i mere obezbeđenja zdravstvene nege u toku postupka, preduzete prema licima koja nisu u stanju da razumeju ili prate tok postupka zbog svojih godina, duševnog ili fizičkog stanja.

Klauzula o neograničavanju

Član 12.

Ništa se u ovom zakonu ne može tumačiti tako da snižava već ostvareni nivo pravne zaštite lica u postupcima pred organima javne vlasti, a posebno da ograničava ili uskraćuje licu bilo koje pravo koje mu je već garantovano zakonima kojima se uređuju posebni postupci.

II. ZNAČENJE ZAKONSKIH IZRAZA

Značenje izraza

Član 13.

U ovom zakonu:

- izraz „zastupanje“ označava pravne radnje koje se preduzimaju u tuđe ime i za tuđi račun, po prethodno pribavljenom ovlašćenju, a obuhvataju aktivnosti punomoćnika u postupcima usmerenim na zaštitu sloboda, prava i interesa pojedinaca i pravnih lica;

- izraz „korisnik“ označava pojedinca, grupu građana, privredni i neprivredni subjekat, organizaciju i ustanovu kojima se pruža pravna pomoć;
- izraz „klijent“ označava lice koje je zastupano, u čije ime i za čiji račun se preduzimaju ovlašćene aktivnosti;
- izraz „stranka“ označava lice koje se obratilo za pravnu pomoć, kao i druge učesnike u postupku u kome lice traži pravnu pomoć;
- izraz „suprotna stranka“ označava lice čiji su pravni interesi u postupku u suprotnosti sa interesima klijenta;
- izraz „organ javne vlasti“ označava državni organ, organ teritorijalne autonomije, organ lokalne samouprave, kao i organizaciju kojoj je povereno vršenje javnih ovlašćenja;
- izraz „ovlašćeno lice“ označava lice u organu javne vlasti koje je ovlašćeno i dužno da pruži pravnu pomoć;
- izraz „stručno lice“ označava lice koje pruža pravnu pomoć u stručnim, naučnim i obrazovnim ustanovama, nevladinim organizacijama, političkim strankama, sindikatima i drugim društvenim organizacijama;
- izraz „pravna pomoć“ označava sve vidove profesionalne, odnosno stručne aktivnosti radi zaštite pravnih interesa korisnika pravne pomoći;
- izraz „sačinjavanje podnesaka“ označava aktivnost povodom izrade tužbi, predloga, žalbi, predstavki, molbi i ostalih akata, kojima se u postupku pred organima i organizacijama iz-

- ražava stručni pravni stav, predočavaju činjenice i okolnosti i ukazuje na dokaze;
- izraz „sastavljanje isprava“ označava stručnu aktivnost povodom pravnog uobličavanja pravnih poslova i uređivanja pravnih odnosa;
 - izraz „pomoć u izradi opštih akata“ označava stručnu pravnu aktivnost povodom izrade opštih pravnih akata;
 - izraz „stručne, naučne i obrazovne ustanove“ označava organizacije iz oblasti visokog obrazovanja i naučnoistraživačke organizacije koje su po svom stručnom profilu, odnosno redovnoj delatnosti u stanju da pruže usluge pravne pomoći.

III. NAČELA VRŠENJA POSLOVA PRAVNE POMOĆI

Načelo profesionalnog postupanja i poštovanja dostojanstva

Član 14.

U vršenju poslova pravne pomoći, ovlašćeno, odnosno stručno lice pridržava se profesionalnih principa kvalitetnog, pravilnog i blagovremenog postupanja, poštujući dostojanstvo korisnika pravne pomoći.

Etično i pravno dozvoljeno postupanje

Član 15.

(1) U vršenju poslova pravne pomoći, ovlašćeno odnosno stručno lice postupa savesno, odgovorno i u skladu sa etičkim pravilima struke.

(2) Pri pružanju usluga pravne pomoći, ovlašćeno odnosno stručno lice služi se samo pravno

dozvoljenim sredstvima i načinima, poštujući pravne standarde koji važe za aktivnosti koje se preduzimaju.

Samostalnost u pružanju pravne pomoći i zaštita interesa korisnika

Član 16.

Na poslovima pravne pomoći ovlašćeno, odnosno stručno lice je samostalno i postupa saglasno sopstvenim uverenjima i opravdanim interesima korisnika pravne pomoći.

IV. NAČIN RADA U PRUŽANJU PRAVNE POMOĆI

Zahtev za pravnu pomoć

Član 17.

(1) Pravna pomoć pruža se samo na zahtev korisnika, osim ako je drugačije određeno zakonom.

(2) Zahtev za pružanje pravne pomoći prihvata se ako su vrsta posla i način njegovog izvršenja u skladu sa zakonskim propisima i moralom.

(3) Zahtev za pravnu pomoć ne može se odbiti zbog:

- ličnih osobina korisnika;
- vrste postupka;
- razloga koji se odnose samo na prethodnu ocenu dokaza;
- rasprostranjenih predrasuda, odnosno javnog mnjenja koje se protivi pružanju pravne pomoći.

Razlozi za nepružanje pravne pomoći

Član 18.

Zahtev za pravnu pomoć može se odbiti iz opravdanih razloga, a naročito ako:

- obim posla premašuje trenutnu mogućnost ovlašćenog, odnosno stručnog lica s obzirom na druge preuzete poslove i obaveze, dok ta nemogućnost traje;
- zahtev stranke nije dozvoljen ili blagovremen;
- korisnik uslovljava pružanje pravne pomoći uspehom ili krajnjim ishodom;
- zahtev korisnika nije u skladu s njegovim pravnim interesima;
- pravna pomoć se traži iz nemoralnih ili nehumanih pobuda;
- korisnik izražava nepoverenje prema ovlašćenom, odnosno stručnom licu ili se ponaša nepristojno i
- nema izgleda za uspeh u postupku.

Neodložno obaveštavanje korisnika

Član 19.

Ovlašćeno, odnosno stručno lice je dužno da, pošto utvrdi da su se stekli zakonom propisani uslovi, bez odlaganja saopšti korisniku da će po zahtevu preduzeti radnje pravne pomoći, odnosno da iz opravdanih razloga odbija postupanje.

Oslobođenje od dužnosti postupanja po zahtevu

Član 20.

Ovlašćeno, odnosno stručno lice može se osloboditi dužnosti postupanja ako se u datom slučaju steknu razlozi koji mogu da utiču na njegovu nepri-

strasnost i doslednost u radu, ako je u istom predmetu već postupalo u drugom svojstvu, kao i ako je pružalo pravnu pomoć suprotnoj stranci sa suprotstavljenim pravnim interesom.

Ovlašćenje za preduzimanje procesnih radnji

Član 21.

(1) Ovlašćeno lice mora biti ovlašćeno za preduzimanje određenih procesnih radnji, a punomoćje treba da se odnosi na određeni predmet i konkretan postupak.

(2) Ovlašćenje dato na ime zastupanja ili preduzimanja određenih procesnih radnji, može biti otkazano po slobodnoj odluci ovlašćenog lica, odnosno korisnika, osim u vreme i na način štetan za stranku.

Upoznavanje ovlašćenog, odnosno stručnog lica i korisnika s predmetom

Član 22.

Ovlašćeno, odnosno stručno lice u odnosu sa strankom insistira na istinitosti i potpunosti podataka, radi čega traži da mu stranka iznese sve činjenice i dokaze, upozna je stranku sa svojom stručnom ocenom predmeta, opredeljuje vrstu postupka, upozna je sa osnovnim karakteristikama postupka i predočava joj račun o osnovnim troškovima postupka.

Vreme radnih kontakata

Član 23.

Neposredni susret ili drugi kontakt ovlašćenog, odnosno stručnog lica povodom pravne pomoći ostvaruje se u propisano i označeno, odnosno dogovoreno radno vreme.

V. PRAVO NA PRAVNU POMOĆ

Pravo na pravnu pomoć u postupcima pred sudovima i drugim organima

Član 24.

Svako lice ima pravo na pravnu pomoć pred sudom, odnosno drugim organom javne vlasti u postupku u kojem se odlučuje o njegovom pravu, obavezi ili interesu zasnovanom na zakonu.

Sadržina prava na pravnu pomoć

Član 25.

Pravo na pravnu pomoć iz člana 1. obuhvata:

- pravo na obaveštenje i pravni savet;
- pravo na prevođenje, odnosno tumačenje;
- pravo na kontakt s braniocem, odnosno drugim licem i
- pravo na advokata, odnosno drugog punomoćnika.

Pravo na obaveštenje i pravni savet

Član 26.

(1) Lice ima pravo da zahteva od organa javne vlasti da ga bez odlaganja obavesti:

- o njegovom pravnom položaju u postupku;
- o kom pravu, obavezi, odnosno interesu zasnovanom na zakonu će se odlučivati u postupku;
- o razlogu pokretanja postupka;
- kakve pravne posledice okončanja postupka mogu biti;

- da može da zahteva pravni savet od ovlašćenog lica organa javne vlasti pred kojim se vodi postupak, ako se njime ne utiče na dalji tok postupka ili ne prejudicira odluka ili ishod postupka i
- da može ono samo i uz pomoć punomoćnika da se stara o svojim pravima i interesima u toku postupka.

(2) Obaveštenje se zahteva od lica koje rukovodi postupkom, a pravni savet od lica ovlašćenog za pružanje pravne pomoći organa javne vlasti pred kojim se vodi postupak.

(3) Lice koje rukovodi postupkom dužno je da pruži obaveštenje iz stava 1. ovog člana:

- licu protiv koga se vodi postupak za utvrđivanje krivične odgovornosti, odnosno licu protiv koga su određene pojedine istražne radnje;
- maloletniku;
- licu koje zbog stanja u kojem se nalazi (godina, duševnog ili fizičkog stanja i sl.) nije sposobno da razume i prati tok postupka.

(4) Obaveštenje iz stava 4. ovog člana, po pravilu, čini se u pisanoj formi, odnosno u drugoj formi koja omogućava licu da može da razume sadržinu obaveštenja, a obavezno u slučaju složenih obaveštenja.

(5) Obaveštenje i pravni savet daju se bez naknade.

(6) Pravilima iz stavova 1. i 3. ovog člana ne dira se u posebnim propisima određene obaveze organa javne vlasti o obaveštavanju lica po službenoj dužnosti.

Pravo na prevodenje, odnosno tumačenje

Član 27.

(1) Licu koje ne razume jezik na kome se vodi postupak, kao i licu koje ne može da prati postupak bez tumača (lice koje je gluvo, nemo, slepo i sl.), organ javne vlasti obezbediće o svom trošku bez odlaganja uslugu stručnog prevodenja, odnosno tumačenja.

(2) Licu se prevodi, odnosno tumači celokupni tok postupka, odnosno sve preduzete radnje, uključujući i dokumente čije je razumevanje i saznavanje neophodno u cilju obezbeđivanja poštenog i fer postupanja.

(3) Lice ne snosi troškove stručnog prevodenja, odnosno tumačenja.

Pravo lica lišenog slobode na kontakt s braniocem, odnosno drugim licem

Član 28.

(1) Licu lišenom slobode se na zahtev mora omogućiti da bez odlaganja stupi u kontakt s braniocem (telefonom, putem elektronske pošte, neposrednim susretom i sl.).

(2) Na zahtev lica, o vremenu, mestu i promeni mesta lišenja slobode bez odlaganja obaveštavaju se članovi njegove porodice, poslodavac ili treće lice.

(3) Licu lišenom slobode koje je strani državljanin se na zahtev mora omogućiti da bez odlaganja stupi u kontakt s diplomatsko-konzularnim predstavnikom države čiji je državljanin, ili s predstavnikom priznate međunarodne humanitarne organizacije.

(4) Licu lišenom slobode koje je bez državljanstva se na zahtev mora omogućiti da bez odlaganja stupi u kontakt s predstavnikom priznate međunarodne humanitarne organizacije.

(5) Prava iz st.1. do 4. ovog člana ostvaruju se bez naknade.

Pravo lica u postupku na advokata, odnosno drugog punomoćnika

Član 29.

(1) Lice o čijem se pravu, obavezi ili interesu zasnovanim na zakonu odlučuje u postupku ima pravo da angažuje advokata, odnosno drugog punomoćnika.

(2) Od advokata, odnosno drugog punomoćnika lice može da zahteva pravne savete, sastavljanje podnesaka i preduzimanje radnji zastupanja u postupku.

(3) Za imenovanje advokata, odnosno drugog punomoćnika u posebnim postupcima, važe pravila zakona kojima su ovi postupci uređeni.

Besplatna pravna pomoć advokata

Član 30.

(1) Lice koje je tuženo, odnosno protiv koga se vodi postupak pred sudom, kao i lice lišeno slobode ima pravo na besplatnu pravnu pomoć advokata ako interes pravičnosti to zahteva, posebno ako je to neophodno radi zaštite njegovih prava i interesa zasnovanih na zakonu.

(2) U svakom pojedinačnom slučaju interes pravičnosti će se naročito procenjivati s obzirom na:

- značaj predmeta postupka za lice, kao što su visina zaprećene kazne, visina odštetnog zahteva i sl;

- složenosti zakona koji se u postupku primenjuje, posebno ako se u postupku primenjuje veći broj zakona, ako u njemu učestvuje veliki broj lica, ako primena zakona zahteva visoko stručno znanje i slično;
- sposobnosti lica da se u postupku samo stara o zaštiti svojih prava i interesa zbog godina, duševnog ili fizičkog stanja, materijalnog stanja i sl.

(3) Advokat iz stava 1. ovog člana postavlja se u skladu s pravilima zakona kojima su uređeni posebni postupci.

Odgovornost države za štetu

Član 31.

(1) Država odgovara za štetu ako licu iz stava 1. člana 30. ne obezbedi besplatnu pravnu pomoć, ili ako je obezbeđena pravna pomoć nedelotvorna.

(2) Smatra se da je besplatna pravna pomoć nedelotvorna naročito ako advokatu nije ostavljeno dovoljno vremena za pripremanje odbrane, odnosno ako mu za to nisu obezbeđeni adekvatni uslovi, kao i ako je postavljeni advokat postupao nestručno ili nesavesno.

VI. ORGANIZACIJA SLUŽBE PRAVNE POMOĆI U ORGANIMA JAVNE VLASTI

Obaveza određivanja ovlašćenog lica

Član 32.

(1) Organ javne vlasti određuje ovlašćeno lice, odnosno organizuje službu za pružanje pravne pomoći.

(2) Ako ovlašćeno lice iz stava 1. ovog člana nije određeno, za pružanje pravne pomoći nadležan je rukovodilac pravne službe, odnosno lice koje po unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji organa javne vlasti obavlja pravne poslove.

Prostorije za pružanje pravne pomoći

Član 33.

(1) Rad na poslovima pravne pomoći organizuje se u prostorijama podesnim za kontakt sa strankama i za izvršavanje poslova i zadataka povodom pružanja pravne pomoći.

(2) Prostorija iz stava 1. ovog člana mora se vidljivo obeležiti, naročito isticanjem broja i položaja prostorije, kao i imena ovlašćenog lica.

Formulari, nalozi za rad i oznake

Član 34.

(1) Pravilnikom organa javne vlasti povodom pružanja pravne pomoći određuju se:

- formulari s podacima o strankama;
- nalozi za preduzimanje radnji pravne pomoći;
- službeni memorandumi;
- štambilj i pečat.

(2) Formulari, obrasci, nalozi, memorandumi, štambilji, pečati i druge oznake ovlašćenog lica moraju oblikom, veličinom i izgledom biti u skladu s profesionalnim standardima i činiti prepoznatljivim njegovu delatnost, kao i pripadnost organu javne vlasti.

Pravo korisnika na informacije

Član 35.

Korisnik pravne pomoći ima pravo na informacije o vrstama pravne pomoći koja mu se može pru-

žiti, načinu na koji se pravna pomoć ostvaruje i uslovima koje je za to potrebno ispuniti.

Obaveza objavljivanja informatora i dostavljanja informacija

Član 36.

(1) Organ javne vlasti objavljuje i najmanje jednom godišnje ažurira informator koji sadrži informacije o radu ovlašćenog lica, odnosno službe, a naročito o imenu i prezimenu ovlašćenog lica, odnosno radnika službe, vremenu, mestu i načinu rada, načinu uspostavljanja kontakta, kao i ovlašćenjima i dužnostima.

(2) Informacije o bitnim promenama u radu ovlašćenog lica, odnosno službe, čine se dostupnim javnosti bez odlaganja.

(3) Korisniku se na zahtev daje primerak informatora bez naknade.

Zabrana reklamiranja i nelojalne konkurencije

Član 37.

Informator, kao i drugi oblik informisanja javnosti o pružanju pravne pomoći, ne sme se sačiniti u vidu oglasa, odnosno propagandne poruke kojom se preporučuje kvalitet rada, pozitivni rezultati, naročita uspešnost ili posebne mogućnosti ovlašćenog lica, odnosno službe organa javne vlasti, a nije dopušten ni bilo koji oblik nelojalne konkurencije u odnosu na druge vršioce poslova pravne pomoći.

Odlučivanje o organizacionim pitanjima

Član 38.

Organ javne vlasti samostalno organizuje poslove pravne pomoći, naročito u pogledu organizacionog modela službe, njenog položaja u sistemu drugih

organa i službi, broju angažovanih službenika, načinu postupanja i nadzoru nad radom ovlašćenog lica, odnosno službe.

Stručna saradnja vršilaca poslova pravne pomoći

Član 39.

Radi potpunije zaštite pravnih interesa korisnika, kao i ostvarivanja planova i programa, vršioci poslova pravne pomoći uspostavljaju i održavaju stručnu saradnju.

Vršioci poslova pravne pomoći koji nisu organi javne vlasti

Član 40.

Na organizaciju poslova pravne pomoći onih koji nisu organi javne vlasti, shodno se primenjuju odredbe članova 32. do 39. ovog zakona.

VII. ZAŠTITA PODATAKA

Obaveza čuvanja poverljivih informacija

Član 41.

(1) Vršilac poslova pravne pomoći čuva kao poverljive informacije koje se odnose na stranku, predmet, odnosno postupak do kojih je došao u svom radu, bez obzira na izvor informacije, nosač informacije (papir, traka, film, elektronski medij i sl.), datum nastanka, način saznavanja ili druga svojstva informacije.

(2) Korišćenje poverljivih informacija iz stava 1. ovog člana radi sopstvene ili tuđe koristi, a na štetu stranke, predstavlja nesavesno postupanje vršioca.

Član 42.

Vršilac poslova pravne pomoći nema obavezu iz člana 41. stav 1. ovog zakona ako:

- stranka tako odredi;
- je to neophodno radi sprečavanja izvršenja, gonjenja i kažnjavanja krivičnih dela koja se gone po službenoj dužnosti ili
- je to neophodno radi zaštite pretežnijih interesa samih ovlašćenih lica ili njihovih saradnika.

VIII. FINANSIRANJE DELATNOSTI

I NAKNADA

Izvori finansiranja

Član 43.

(1) Sredstva za rad na poslovima pravne pomoći obezbeđuju se iz budžeta, odnosno sopstvenih prihoda vršioca.

(2) Sredstva za rad ovlašćenog lica, odnosno službe organa javne vlasti moraju se namenski opredeliti.

Naknada za vršenje radnji pravne pomoći

Član 44.

(1) Tarifom se određuje naknada za radnje pravne pomoći koje vrši ovlašćeno lice, odnosno služba i koje se ne odnose na postupak koji se vodi pred organom javne vlasti.

(2) Iznos naknade iz stava 1. ovog člana ne može biti viši od iznosa određenog Tarifom o nagradama i naknadi troškova za rad advokata.

(3) Vršioci poslova pravne pomoći koji nisu organi javne vlasti radnje pravne pomoći vrše bez naknade.

Zabrana ugovaranja naknade

Član 45.

Ne sme se ugovoriti naknada za vršenje radnji pravne pomoći u vidu:

- naknade kojom se iskorišćava nepovoljan položaj lica koje traži pravnu pomoć;
- prenosa vršiocu usluga pravne pomoći spornih ili drugih imovinskih prava od strane korisnika;
- naknade u nenovčanoj vrednosti, paušalnog iznosa, ili predujmljivanja troškova.

Primaoci socijalne pomoći

Član 46.

Lica koja primaju socijalnu pomoć besplatno koriste usluge pravne pomoći.

IX. EVIDENCIJA

Evidencija o poslovima pravne pomoći

Član 47.

(1) Evidentiranje preduzetih radnji pravne pomoći vrši se po upisnicima za predmete, a načini evidentiranja određuju se u zavisnosti od tehničkih uslova i materijalnih mogućnosti organa javne vlasti.

(2) Evidencijom se prati interno zaduženje ovlašćenih lica po predmetima i materijama.

Obaveza dostavljanja podataka

Član 48.

Vršioци poslova pravne pomoći dostavljaju najmanje jednom godišnje organu nadležnom za vršenje nadzora nad primenom ovog zakona podatke o vrsti, obliku i radnjama pravne pomoći.

X. KAZNENE ODREDBE

Član 49.

Novčanom kaznom od ... do dinara kazniće se za prekršaj lice:

1. koje obavlja poslove pravne pomoći, a ne ispunjava uslove određene Zakonom, protivno članu 6. stav 2;
2. koje u organizacijama iz člana 7. stav 1. obavlja poslove pravne pomoći, a nije diplomirani pravnik, protivno članu 7. stav 2, odnosno koje obavlja poslove pravne pomoći u organima javne vlasti, a nije diplomirani pravnik s položenim stručnim ispitom, protivno članu 8;
3. koje u pružanju pravne pomoći postupa diskriminatorски, protivno članu 11;
4. koje odbije da postupi po zahtevu za pravnu pomoć, protivno članu 17. stav 3. i članu 18;
5. koje ne obeleži prostoriju za pružanje pravne pomoći, protivno članu 33. stav 2;
6. koje ne objavi informator, odnosno koje ne ažuriра informator, protivno članu 36, stavovi 1. i 2;
7. koje objavljivanjem informatora ili na drugi način oglašava usluge pravne pomoći, odnosno koje u pružanju pravne pomoći nelojalno postupa, protivno članu 37;

8. koje tarifom ne odredi naknadu za radnje pravne pomoći, protivno članu 44. stav 1, odnosno koje tarifom odredi iznos naknade viši od Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata, protivno članu 44. stav 2;
9. koje naplaćuje vršenje radnji pravne pomoći, a nije organ javne vlasti, protivno članu 44. stav 3;
10. koje ugovori naknadu za vršenje radnji pravne pomoći u vidu naknade kojom se iskorišćava nepovoljan položaj lica, prenosa vršiocu poslova pravne pomoći spornih ili drugih imovinskih prava od strane korisnika ili u vidu naknade u nenovčanoj vrednosti, u paušalnom iznosu ili predujmljivanjem troškova, protivno članu 45 i
11. koje nadležnom organu ne dostavi podatke o vrsti, obliku i radnjama pravne pomoći, protivno članu 48.

XI. NADZOR

Član 50.

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.

XII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 51.

(1) Ovaj zakon stupa na snagu u roku od 8 dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

(2) Njegovim stupanjem na snagu prestaju da važe svi zakonski propisi koji se odnose na rad službe pravne pomoći.

(3) U roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, vršioci poslova pravne pomoći dužni su da nadležnom organu dostave podatke iz člana 48. ovog zakona.

LEGAL AID MODEL ACT

Vladimir V. Vodinelić
Srećko Kosanović • Saša Gajin

Swedish Helsinki Committee

for Human Rights

CENTER FOR ADVANCED LEGAL STUDIES

EDITION
• REACTIONS •

10

EDITOR
PROF. DR JOVICA TRKULJA

Publication of this book is supported by
SWEDISH HELSINKI COMMITTEE
FOR HUMAN RIGHTS

Swedish Helsinki Committee

for Human Rights

Publisher:
CENTAR FOR ADVANCED LEGAL STUDIES
Andre Nikolića 29, 11000 Beograd
Tel: 3064 571, Fax: 3064 551
E-mail: cups@cups.org.yu, www.cups.org.yu

For the Publisher: Prof. Dr. Vladimir V. Vodinelić
Translated by: Ana Knežević
Prepress and printing: „Dosije“, Belgrade
Copies: 500
ISBN 86-7546-021-X

LEGAL AID MODEL ACT

Vladimir V. Vodinelić
Srećko Kosanović • Saša Gajin

Belgrade
2005

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

347.921.8(497.11)(094.5.041) 343.121.4(497.11)(094.5.041)
342.722(497.11)(094.5.041)

ВОДИНЕЛИЋ, Владимир В.

Model Zakona o pravnoj pomoći / Vladimir V. Vodinelić,
Srećko Kosanović, Saša Gajin ; [prevodilac Ana Knežević]. –
Beograd : Centar za unapređivanje pravnih studija, 2005
(Beograd : Dosije). – 36, 37 str. ; 20 cm. – (Biblioteka
Reagovanja ; 10)

Nasl. str. prištampanog prevoda: Legal Aid Model Act. –
Uporedo srp. tekst i engl. prevod. – Oba teksta štampana
u međusobno obrnutim smerovima. – Tiraž 500.
ISBN 86-7546-021-X

а) Правна помоћ неуким странкама – Србија –
Законски прописи
COBISS.SR-ID 127182348

CONTENTS

Legal Aid Model Act.....	7
I. General Provisions	15
II. Meaning of Statutory Terms	18
III. Principles for Execution of Legal Aid Tasks	20
IV. Manner of Work in Providing Legal Aid	21
V. Right to Legal Aid	24
VI. Organisation of Legal Aid Department in Public Authorities	29
VII. Data Protection	32
VIII. Financing of Activity And Fee	33
IX. Records	34
X. Penal Provisions	35
XI. Supervision	36
XII. Transitional and Final Provisions	37

LEGAL AID MODEL ACT

Legal Aid Model Act of the Centre for Advance Legal Studies is founded on the idea that the right to legal aid is one of fundamental human rights guaranteed by the highest legal standards of the Council of Europe and European Union. The contents of this right is primarily determined by requests of individuals participating in proceedings before public authorities, and which relate to right to information and legal advice, right to translation and interpretation, right to contact with defence counsel or other person, as well as the right to attorney-at-law or other mandate. Authors of the Model Act find every person has the right to so defined right to legal aid, irrespective of their personal characteristic, in proceedings where his/her right, obligation or legally based interest are decided on, before any public authority in the country. These public authorities, which include not only state authorities, but also organisations vested with public powers, have a positive obligation to provide legal aid in accordance with legislative rules.

Conditions under which a person may realize the right to legal aid before public authorities comprise the main part

of the Model Act text. In addition, the Model includes other rules, for instance, those relating to conditions under those other than public authorities may offer legal aid services to individuals, rules on manner of work and organisational issues regarding the execution of legal aid service, financing of legal aid and determination of fee for legal aid services provided, rules on liability and records of executors of legal aid services and other rules referred to in more detail in the introductory text.

In accordance with modern tendencies regarding the provision of legal aid services, the Model Act deals with the wider concept of legal aid. It encompasses not only the activities most directly contributing to the provision of services in this field, but also all those activities on which full realisation of interested persons' legal interests depends. Such concept entails a larger number of subjects who, each within its own scope of work, perform certain tasks in the area of legal protection. Competence is also broadened, and conditions for conduct and mode of work are determined according to the type of subject and activity.

Regulating the realisation of the right to legal aid, the Act prescribes actions, the nature of which is contribution to realisation and protection of fundamental rights and freedoms, determines the users and executors of these tasks, manner of work, types of legal aid, records and data protection in these

proceedings, financing and supervision over the performance of tasks from the regulated field.

Legal aid, according to this Model Act, includes all types of professional, that is, expert activity, with the aim to protect legal interests of legal aid users. Legal aid tasks are executed by state authorities and other public authorities, expert, scientific and educational institutions, non-governmental organisations, trade unions and other social organisations. Engaged in legal aid tasks are authorised persons within public authorities, whose duty is to provide legal aid, whilst expert professionals are those who provide legal aid in expert, scientific and educational institutions, non-governmental organisations and various social organisations. Legal aid users are individuals, groups of citizens, commercial and non-commercial entities, organisations and institutions, whose legally based interests are protected through legal aid.

According to the Model Act, legal aid is provided by public authorities within their regular activities, and the persons engaged in those tasks are law graduates who have passed the professional exam. Expert, scientific and educational institutions, non-governmental organisations and certain social organisations may execute those tasks as their main, accessory or occasional activity, and only law graduates may be engaged in those tasks. Service users are entitled to legal aid, which is provided to them irrespective of their national origin, race, language, religion, political belief, gender, health, disability, citizenship, residence or personal characteristics. This establishes prohibition of discrimination in regard to all service users in this field.

Model Act emphasizes the principles in execution of legal aid tasks. Authorised person, that is,

expert professional, must observe professional principles and act correctly and in due time, respecting user's dignity.

The work must be done conscientiously and responsibly, using allowed means and observing the standards for activities undertaken. There is autonomy in this work, and the person must act in accordance with own beliefs and user's justified interests.

When regulating the manner of work, the starting principle is that legal aid may be provided only at user's request, unless otherwise provided by law. The request is acceptable if the type of work and manner of its execution are in accordance with legislative provisions. The Act also regulates situations when request for legal aid may not be denied, as well as justified reasons for not providing legal aid.

Legislative provisions regulate to a considerable extent the main issues related to organisation in work on legal aid tasks. Public authorities are obliged to designate an authorised person or to form Legal aid departments. Time and place for contact must also be determined, followed by fulfilment of certain administrative conditions related to work on these tasks. Records of actions undertaken and internal assignment of tasks are established, and the user is entitled to information on types of legal aid that he/she may use, the manner in which legal aid is realised and the conditions therein. Public authorities are under the obligation to update, on annual basis, an informative leaflet on the work of authorised person or department, and to make important information on changes in their work available without delay. This information is provided to legal aid

user at his/her request. Data on work must not be presented in the form of advertising or propaganda messages, and unfair conduct towards other entities performing these tasks is prohibited. Public authorities are independent in organising the work on these tasks, deciding on the number of persons executing them and the most important issues regarding the manner of conduct. In order for the work to be more effect, the Act leaves the possibility of realisation of various forms of business co-operation between those engaged in protection of citizens' legal interests.

Data related to party, case and proceedings are deemed confidential and therefore enjoy protection, which means that they can not be presented without authorisation, unless the party itself so provides or if it is necessary in order to prevent, prosecute or punish for criminal offences prosecuted for *ex officio*, or for the protection of prevailing interests of authorised persons, expert professionals and their associates.

Financing for the work on legal aid tasks is provided from the budget or executors' own income. Financial means for the work of authorised persons or departments in public authorities must be so designated. Executors of task in public authorities may charge for their services in accordance with previously established tariff, but the fee may not exceed that envisaged by the Tariff on Fee and Costs of Work of Attorneys-at-Law. Executors of legal aid tasks who are not public authorities provide legal aid free of charge.

Model Act prescribes as petty offences such actions of actors in this field that compromise the most important values of the regulated field, and

envisages the pronouncing of fines. The regulations in the field of legal aid so far have not included penal provisions. This Model prescribes as punishable all actions that are in direct contravention of rules, prohibitions and limitations prescribed by law.

Legal Aid Model Act was drafted by the Center for Advanced Legal Studies expert team comprising: professor Vladimir Vodinelić, PhD, Srećko Kosanović, PhD and Saša Gajin, LL.M. Printing of the Legal Aid Model Act was enabled by the Swedish Helsinki Committee of Lawyers for Human Rights.

November 2005.

Srećko Kosanović, PhD

LEGAL AID MODEL ACT

I. GENERAL PROVISIONS

Object of Act

Article 1.

In order to realise the right to legal aid, this Act governs the conditions for providing legal aid, activities and forms of legal aid, executors of tasks of legal aid and users of legal aid, principles for execution of legal aid tasks, manner of work in providing legal aid, organisation of the legal aid department in public authorities, data protection, financing of legal aid activity and fees for legal aid, records of executors and tasks of legal aid and supervision over the implementation of the Act.

Legal Aid Activities

Article 2.

Legal aid includes:

- giving information and legal advice;
- drafting submissions;
- translation and interpretation;
- drafting documents;
- representation before courts and other public authorities;
- drafting normative acts;

Legal Aid User

Article 3.

Any person to whom legal aid is provided in accordance with this Act is legal aid user.

Executors of Legal Aid Tasks

Article 4.

(1) Legal aid tasks are executed by state authorities and other public authorities, scientific and educational institutions, non-governmental organisations, political parties, trade unions and other social organisations.

(2) Activity of attorneys-at-law and training attorneys-at-law shall be governed by a separate statute.

*Procedures in Which Legal Aid
is Provided*

Article 5.

Legal aid is provided to legal aid users in procedures for realisation and protection of their rights and legally based interests.

*Legal Aid by Public Authorities and Other
Persons*

Article 6.

(1) Legal aid tasks are executed as regular activity of state and other public authorities.

(2) Other persons may execute legal aid tasks provided they meet the necessary conditions prescribed by law.

*Legal Aid as Basic, Auxiliary or Occasional
Activity and Conditions for Its Execution*

Article 7.

(1) Expert, scientific and educational institutions, non-governmental organisations, political parties, trade unions and other social organisations execute legal aid tasks as their basic, auxiliary or occasional activity.

(2) In organisations mentioned in paragraph 1 of this Article, expert legal aid tasks may be executed only by law graduates, providing information and advice.

(3) Forms and activities of legal aid provided by organisations from paragraph 1 of this Article are determined by the organisation's plan and programme.

*Conditions for Executing Expert Tasks
in Public Authorities*

Article 8.

In public authorities, expert legal aid tasks may be executed by officials who are law graduates and who have passed the professional exam.

Provision of Legal Aid by Expert Professionals

Article 9.

When so prescribed by law, only expert professionals can be engaged in legal aid tasks.

Forms of Legal Aid

Article 10.

Legal aid is provided as service without consideration (free legal aid) or as a service against consideration (paid legal aid).

Prohibition of Discrimination

Article 11.

(1) Legal aid shall be provided to legal aid user regardless of his/her national or ethnic origin, race, skin colour, language, religious or political belief, sex, gender identity, sexual determination, health condition, disability, nationality, residence, or other personal characteristic.

(2) Measures based on this or other law satisfying justified interest of persons sharing certain personal characteristics shall not be deemed as discrimination, in particular the provision of free legal aid by attorneys-at-law to persons with poor material conditions, provision of translation or interpretation services to persons who do not understand the language of the proceedings, as well as to persons who cannot follow the proceedings without an interpreter, as well as special care measures, including measures of providing health care in the course of proceedings, taken in regards to persons who are incapable of understanding or following the course of proceedings due to their age, psychological or physical state.

Non-Derogatory Clause

Article 12.

Nothing in this Act may be interpreted as derogating the already established level of legal protection of persons in proceedings before public authorities, in particular as limiting or depriving a person of any right already guaranteed by statutes governing special proceedings.

II. MEANING OF STATUTORY TERMS

Meaning of Terms

Article 13.

In this Act:

- term „representation“ designates legal actions taken on behalf and for the benefit of other, with prior authorisation, and includes activities of mandatory in proceedings aimed at pro-

- tection of freedoms, rights and interests of individuals and legal persons;
- term „user“ designates an individual, group of citizens, commercial and con-commercial entity, organisation and institution to whom legal aid is provided;
 - term „client“ designates a person represented, on behalf of which authorised activities are being taken;
 - term „party“ designates a person seeking legal aid, as well as others participating in the proceedings in which a person seeks legal aid;
 - term „party-opponent „ designates a person whose legal interests in the proceedings are adverse to client’s interests;
 - term „public authority“ designates a state authority, territorial autonomy authority, local self-government authority, as well as organisation entrusted with performance of public powers;
 - term „expert professional“ designates a person providing legal aid in expert, scientific and educational institutions, non-governmental organisations, political parties, trade unions and other social organisations;
 - term „legal aid“ designates all forms of professional, that is, expert activity aimed at protection of legal aid users’ legal interests;
 - term „drafting submissions“ designates activity related to writing of legal actions, motions, appeals, applications, petitions and other acts, by which a legal standing is expressed, facts and circumstances are presented and evi-

- dence indicated at, in procedures before authorities and organisations;
- term „drafting documents“ designates expert activity related to legal formulation of legal operations and regulation of legal relations;
 - term „assistance in drafting general acts“ designates expert legal activity in relation to drafting of general legal acts;
 - term „expert, scientific and educational institutions“ designates organisations in the field of higher education and science and research organisations, which are, based on their expert profile, that is, regular activity, capable of providing legal aid services.

III. PRINCIPLES FOR EXECUTION OF LEGAL AID TASKS

Principle of Professional Conduct and Respect of Dignity

Article 14.

In executing legal aid tasks, authorised person, that is, expert professional, observes the principles of good quality, correct and timely action, respecting the dignity of legal aid user.

Ethically and Legally Permissible Conduct

Article 15.

(1) In executing legal aid tasks, authorised person, that is, expert professional, shall conduct conscientiously, responsibly and in accordance with ethical rules of the profession.

(2) In providing legal aid services, authorised person, that is, expert professional, shall use only legally permissible means and modes, observing valid legal standards for activities taken.

*Independence in Providing Legal Aid and
Protection of Users' Interests*

Article 16.

Authorised person, that is, expert professional shall be independent in legal aid tasks and shall act in accordance with own beliefs and justified interests of legal aid users.

IV. MANNER OF WORK
IN PROVIDING LEGAL AID

Request for Legal Aid

Article 17.

(1) Legal aid is provided only at user's requests, unless otherwise provided by law..

(2) Request for provision of legal aid shall be accepted if the type of operation and the manner of its execution are in accordance with legislation and moral.

(3) Request for legal aid may not be denied on the grounds of:

- user's personal characteristics;
- type of proceedings;
- reasons related only to interim assessment of evidence;

- prevalent prejudice, that is, public opinion opposing the provision of legal aid.

Reasons for Not Providing Legal Aid

Article 18.

Request for legal aid may be denied for justified reasons, in particular if:

- the scope of work exceeds current capacity of authorised person, that is, of expert professional, given other work and obligations undertaken, for the duration of such incapacity;
- party’s request is not permitted or is untimely;
- user conditions the providing of legal aid by success or final outcome;
- user’s request is not in accordance with his legal interests;
- legal aid is requested for immoral or unhumane motives;
- users conduct towards the authorised person, that is, expert professional, is improper or user expresses evident lack of trust towards him;
- there is no prospect of success in the proceedings.

Informing the User without Delay

Article 19.

Authorised person, that is, expert professional is under the obligation, after establishing that the conditions prescribed by law have been met, to inform the user without delay that he will take legal aid tasks according to the request, or that he refuses to act for justified reasons.

Relief from Duty to Act on the Request

Article 20.

Authorised person, that is, expert professional, may be relieved from duty to act if, in the given case, such conditions are met that may influence his impartiality and consistency in work, if he had already acted in the same case in a different capacity, as well as if he provided legal aid to party-opponent with adverse legal interest.

Authorisation for Taking Procedural Actions

Article 21.

(1) Authorised person must be authorised to take certain procedural actions, and the authorisation should relate to a specified case and concrete proceedings.

(2) Authorisation given for representation and taking of certain procedural actions may be cancelled at free will of authorised person, that is, user, but not in time and manner damaging to the party.

Informing Authorised Person, that is, Expert Professional and User About the Case

Article 22.

In relations with the party, authorised person, that is, expert professional, shall insist on true and complete data, and for that purpose shall ask the party to present him with all facts and evidence, shall inform the party of his expert evaluation of the case, determine the type of proceedings, inform the party of the main characteristics of the proceedings and present the party with account of main costs of the proceedings.

Time of Working Contacts

Article 23.

Direct meeting or other contact of authorised person, that is, expert professional in relation to legal aid shall be realised in prescribed and designated, that is, agreed working hours.

V. RIGHT TO LEGAL AID

Right to Legal Aid in Proceedings Before Courts and Other Authorities

Article 24.

Everyone is entitled to legal aid before court, that is, other public authority in proceedings where his right, obligation or legally based interest are being decided upon.

Content of Right to Legal Aid

Article 25.

Right to legal aid from Article 1 includes:

- right to information and legal advice;
- right to translation and interpretation;
- right to contact with defence council, or other person;
- right to attorney-at-law or other mandatary.

Right to Information and Legal Advice

Article 26.

(1) Person is entitled to request from public authorities to inform him without delay:

- of his legal position in proceedings;

- what right, obligation, or legally based interest, shall be decided on in the proceedings;
- of the reasons for initiation of proceedings;
- possible legal consequences of termination of proceedings;
- that he may seek legal advice from authorised person of public authority before which the proceedings are being conducted, if this does not influence further course of proceedings or does not prejudice the decision or outcome of proceedings;
- that he himself or with assistance from mandatory may take care of his rights and interests in the course of proceedings.

(2) Information is requested from person managing the proceedings, and legal advice from person authorised for providing legal aid in public authority before which the proceedings are being conducted.

(3) Person managing the proceedings shall be under the obligation to provide information from paragraph 1. of this Article to:

- person against whom proceedings for establishing criminal liability are being conducted, that is, to person against whom certain investigating actions have been ordered;
- a minor;
- a person who, due to his condition (age, psychological or physical state or other) is incapable of understanding and following the course of proceedings.

(4) Information from paragraph 4. of this Article shall, as a rule, be in writing, or in other form

enabling the person to understand the contents of information, and shall have to be in writing in case of complex information.

(5) Information and legal advice are given free of charge.

(6) Rules from paragraphs 1 and 3 of this Article do not interfere with obligations of public authorities to inform persons *ex officio*, as prescribed by special regulations.

Right to Translation and Interpretation

Article 27.

(1) Person who does not understand the language of proceedings and the person who can not follow the proceedings without an interpreter (person who is deaf, mute, blind and the like) shall be immediately provided, by public authority, at its cost, with service of expert translation or interpretation.

(2) The entire course of proceedings are interpreted, that is, all actions taken, including documents the understanding and knowledge of which is necessary in order to provide for fair conduct.

(3) The person shall not bear the costs of expert translation or interpretation.

*Right of Imprisoned Person to Contact
with Defence Counsel or Other Person*

Article 28.

(1) An imprisoned person must be enabled, at request, to make contact without delay with defence counsel (by phone, e-mail, direct contact, and the like).

(2) At person's request, members of his family, employer or third person shall be informed without

delay of the time, place of imprisonment and change of place of imprisonment.

(3) Imprisoned person who is a foreign national must be enabled to make contact without delay with diplomatic or consular representative of the state of his nationality, or with a representative of recognised international humanitarian organisation.

(4) Imprisoned person who is not a national of any state must be enabled, at request, to make contact without delay with a representative of recognised international humanitarian organisation.

(5) Rights from paragraphs 1. to 4. of this Article shall be realised free of charge.

*Right of Person in Proceedings to
Attorney-at-Law, or other Mandatary*

Article 29.

(1) A person whose right, obligation or legally based interest are being decided on in proceedings is entitled to engage an attorney-at-law, or other mandatary.

(2) Person may request legal advice, drafting of submission and taking of actions of representation in proceedings from attorney-at-law or other mandatary.

(3) Appointment of attorney-at-law or other mandatary in special proceedings shall be governed by rules of statues regulating these proceedings.

Free Legal Aid by Attorney-at-Law

Article 30.

(1) A person who is sued, that his, against whom proceedings are pending before court, as well as

imprisoned person, shall be entitled to free legal aid by attorney-at-law if so required by interest of justice/equity, particularly if it is necessary in order to protect his rights and legally based interests.

(2) Interest of justice/equity shall be evaluated in each individual case, particularly having in mind:

- importance of subject of the case to person, such as severity of possible punishment, amount of requested damages, and the like;
- complexity of statutes applied in proceedings, particularly if a larger number of statutes is being applied in proceedings, if a large number of persons participate in proceedings, if application of statute requires high expert knowledge, and the like;
- capacity of person to take care of his own interests in the proceedings due to age, psychological or physical condition, material conditions, and the like.

(3) Attorney-at-law from paragraph 1. of this Article is appointed in accordance with rules of statutes regulating special proceedings.

State Liability for Damage

Article 31.

(1) State shall be liable for damage if it fails to provide free legal aid to person from paragraph 1 of Article 30, or if legal aid provided is ineffective.

(2) It shall be considered that free legal aid is ineffective particularly if the attorney-at-law did not have sufficient time to prepare defence, that is, if he was not provided with adequate conditions to do so,

as well as if the appointed attorney-at-law had acted unprofessionally or unconscientiously.

VI. ORGANISATION OF LEGAL AID DEPARTMENT IN PUBLIC AUTHORITIES

Obligation to Designate Authorised Person

Article 32.

(1) Public authority shall designate authorised person, that is, organise department for providing legal aid.

(2) If authorised person from paragraph 1 of this Article is not designated, person competent for providing legal aid shall be the manager of legal department, that is, the person who, according to internal organisation and systematisation in public authority, performs legal operations.

Premises for Providing Legal Aid

Article 33.

(1) Work in legal aid tasks is organised in premises suitable for contact with parties and for performing operations and tasks in relation to providing legal aid.

(2) Premises from paragraph 1. of this Article must be visibly marked, particularly by writing the number and position of the premise, and the name of authorised person.

Forms, Working Orders and Insignia

Article 34.

(1) Public authority rulebook in regard to provision of legal aid shall determine:

- forms with data on parties;
- orders for taking legal aid actions;
- official memoranda;
- stamp and seal.

(2) Forms, orders, memoranda, stamps, seals and other insignia of authorised person must, in terms of shape, size and appearance, be in accordance with professional standards and make his activity and attachment to public authority recognisable.

User's Right to Information

Article 35.

Legal aid user shall be entitled to information on types of legal aid that can be provided to him, manner in which legal aid is realised and relevant conditions that need to be met.

Obligation to Publish Informative Leaflets and Service of Information

Article 36.

(1) Public authority publishes and at least once a year updates an informative leaflet, which includes information on the work of authorised person, that is, of department, and in particular, on the name and surname of authorised person, or department employee, time, place and manner of work, ways to make contact, as well as on powers and duties.

(2) Information on important changes in work of authorised person, that is, of department, shall be made available to public without delay.

(3) At request, user shall be provided with a copy of informative leaflet free of charge.

*Prohibition of Advertising
and Unfair Competition*

Article 37.

Informative leaflet, as well as other form of informing the public on provision of legal aid, must not be made in the form of an advertisement or propaganda message, recommending the quality of work, positive results, particular success or special abilities of authorised person, that is, of public authority department, and any form of unfair competition in regard to other executors of legal aid service shall also be prohibited.

Decision-Making on Organisational Issues

Article 38.

Public authority shall independently organise legal aid tasks, particularly in terms of organisational model of the department, its position in the system of other authorities and departments, number of civil servants engaged, manner of acting and supervision over the work of authorised person, that is, of department.

*Expert Co-operation of Executors
of Legal Aid Tasks*

Article 39.

In order to protect users' legal interests better, and in order to realise plans and programmes, exe-

cutors of legal aid tasks shall establish and maintain mutual expert co-operation.

*Executors of Legal Aid Tasks
Who Are Not Public Authorities*

Article 40.

Provisions of Articles 32 to 39 of this Act shall apply accordingly to organisation of legal aid tasks of those who are not public authorities.

VII. DATA PROTECTION

Obligation to Keep Confidential Information

Article 41.

(1) Executor of legal aid tasks shall keep as confidential information related to party, case, that is, proceeding, obtained in the course of his work, regardless of the source of information (paper, tape, film, electronic medium, etc.), the date of origination, manner of learning it or other characteristics of information.

(2) Using confidential information from paragraph 1 of this Article for own or benefit of other, and to the detriment of the party, shall constitute unconscientious behaviour of the executor.

Article 42.

Executor of legal aid tasks shall not be obliged as in Article 41. paragraph 1. of this Act if:

- the party so determines;
- it is necessary in order to prevent enforcement, prosecution or punishment for criminal offences prosecuted for ex officio; or

- it is necessary in order to protect prevailing interests of the authorised persons or their associates.

VIII. FINANCING OF ACTIVITY AND FEE

Sources of Financing

Article 43.

(1) Assets for work on legal aid tasks shall be provided from the budget, that is, from executors' own incomes.

(2) Assets for work of authorised person, that is, of public authority department, must be purposefully designated.

Fee for Execution of Legal Aid Actions

Article 44.

(1) Tariff shall determine the fee for legal aid actions executed by authorised person, that is, department, and they shall not relate to proceedings conducted before public authority.

(2) Amount of fee from paragraph 1. of this Article may not exceed the amount determined by the Tariff on Fee and Costs of Work of Attorneys-at-Law.

(3) Executors of legal aid tasks who are not public authorities shall execute legal aid activities free of charge.

Prohibition to Stipulate Fee

Article 45.

It shall be prohibited to stipulate fee for execution of free legal aid actions in the form of:

- fee by which advantage is taken of unfavourable condition of the person seeking legal aid;
- transfer to the executor of legal aid service of contested rights or other property rights by the user;
- fee in non-pecuniary value, a lump sum or advance payment of costs.

*Persons Receiving
Social Assistance*

Article 46.

Persons receiving social assistance shall use legal aid services free of charge

IX. RECORDS

Records on Legal Aid Tasks

Article 47.

(1) Records on undertaken legal aid actions shall be kept according to case-logs for cases, and manners of recording shall be determined depending on technical and material conditions of the public authority.

(2) Records shall keep track of internal caseload of authorised persons per case and subject-matter.

Obligation to Forward Data

Article 48.

Executors of legal aid tasks shall forward at least once a year to the authority competent for

supervision over the implementation of this Act data on legal aid type, form and actions.

X. PENAL PROVISIONS

Article 49.

A fine of from ... to dinars shall be pronounced for a petty offence to:

1. whoever executes legal aid tasks and does not meet the conditions prescribed by the Act, contrary to Article 6. paragraph 2;
2. whoever, in organisations from Article 7. paragraph 1, executes legal aid tasks, and is not a law graduate, contrary to Article 7. paragraph 2, that is, who executes legal aid tasks in public authorities and is not a law graduate who has passed the professional exam, contrary to Article 8;
3. whoever, in providing legal aid, acts in a discriminatory manner, contrary to Article 11;
4. whoever refuses to act upon request for legal aid, contrary to Article 17. paragraph 3. and Article 18;
5. whoever fails to label the premises for providing legal aid, contrary to Article 33. paragraph 2;
6. whoever fails to publish informative leaflet, that is, who fails to update the informative leaflet, contrary to Article 36. paragraphs 1. and 2;

7. whoever, by publishing informative leaflet or in other manner advertises legal aid service, that is, who does not act in fair in providing legal aid, contrary to Article 37;
8. whoever fails to determine fee for legal aid actions by tariff, contrary to Article 44. paragraph 1, that is, who determines, by tariff, an amount of fee exceeding the Tariff on Fee and Costs of Work of Attorneys-at-Law, contrary to Article 44. paragraph 2;
9. whoever charges the execution of legal aid actions and is not a public authority, contrary to Article 44. paragraph 3;
10. whoever stipulates fee for execution of legal aid actions in the form of a fee taking advantage of the persons unfavourable condition, transfer to executor of legal aid services of contested or other property rights by the user or as a non-pecuniary fee, a lump sum or advance payment of costs, contrary to Article 45;
11. whoever fails to forward to competent authority data on legal aid types, form and actions, contrary to Article 48.

XI. SUPERVISION

Article 50.

Supervision over the implementation of this Act shall be entrusted to the ministry competent for judicial issues.

XII. TRANSITIONAL AND FINAL PROVISIONS

Article 51.

(1) This Act shall enter into force within 8 days from the day of its publication in the „Republic of Serbia Official Herald“.

(2) Upon its entry into force, all statutory regulations related to legal aid service shall cease to be valid.

(3) Within six months from the entry into force of this Act, executors of legal aid tasks shall be under the obligation to forward to competent authority the data from Article 48. of this Act.